

Briselē, 1.6.2016.
COM(2016) 358 final

Standartizācijas pakete

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

EIROPAS STANDARTI XXI GADSIMTAM

{SWD(2016) 186 final}

EIROPAS STANDARTI XXI GADSIMTAM

Eiropas standarti veicina vienotā tirgus integrāciju un tādējādi nodrošina darba vietu radīšanu, vispārēju ES ekonomikas izaugsmi, uzlabotu konkurētspēju, inovāciju un vadošo lomu rūpniecībā. Vienotā tirgus padziļināšana nozīmē vienlīdzīgāku konkurences apstākļu nodrošināšanu uzņēmējiem, jo īpaši, īstenojot tehnisko saskaņošanu.

Sākot no precēm un beidzot ar pakalpojumiem un informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (IKT), standarti ir izrādījušies elastīgs veids, kā uzlabot kvalitāti un drošību, pilnveidot pārredzamību un sadarbību, samazināt izmaksas un atvērt tirgus uzņēmumiem, sevišķi MVU. Standarti kalpo patērētājiem, uzņēmumiem un vispārībai.

Ekonomikas rādītāji liecina, ka labi funkcionējoša standartizācijas sistēma rada IKP pieaugumu (sk. 3. lpp.). Standartu noteikšanu Eiropā lielā mērā virza rūpniecība. Lai gan standartus izstrādā standartizācijas organizācija, tirgus var arī vienkārši pieņemt tehniskās specifikācijas, kuras izstrādājis viens uzņēmums vai nozarē aktīvās struktūras, t. i., profesionālās organizācijas.

Regulētājiestāde var definēt pamatprasības tiesiskajā regulējuma un pieprasījumu Eiropas standartizācijas sistēmai (ESS) netiešas atsauču sniegšanas vajadzībām izstrādāt brīvprātīgus Eiropas standartus, kas pēc publikācijas "Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī" nodrošina pieņemumu par atbilstību (vai drošību). Tādējādi standartizācija var būt efektīva tikai tad, ja tās pamatā ir cieša partnerība starp regulētājiestādi, standartizācijas iestādēm un rūpniecību.

Standarts ir brīvprātīgi piemērojams tehnisks dokuments, kas vienkāršo vērtības veidošanas ķēdē iesaistīto ekonomikas dalībnieku savstarpējo sadarbību. Piemēram, papīra formātu standarti (A3, A4, A5 utt.) atvieglo mijiedarbību starp patērētājiem, papīra un aplokšņu ražotājiem, tipogrāfijām un kopētāju ražotājiem. Standarts nodrošina pamanāmību un tehnisko noteiktību, kas ir priekšnoteikums ekonomikas dalībnieku ieguldījumiem.

Līdz šim ESS ir sekmīgi publicējusi kvalitatīvus un efektīvus standartus, vienlaikus nodrošinot Eiropai vietu pasaules mērogā. Rūpniecība atbalsta Eiropas standartu izstrādi un to regulāru un dinamisku pārskatīšanu, lai ņemtu vērā jaunākās tehnoloģijas. Turklāt tiek nodrošināta pastāvīga mijiedarbība starp Eiropas un starptautiskās standartizācijas nodrošinātājiem. Dažkārt Eiropas standarti tiek piedāvāti starptautiskajām standartizācijas organizācijām, bet citos gadījumos starptautiskie standarti kļūst par Eiropas standartiem. Šis dialogs ir svarīgs, jo tas atvieglo uzņēmumu, sevišķi MVU, darbības izvēšanu pasaules mērogā.

Tomēr standartizācijas vidē rit pārmaiņas. Jaunās tehnoloģijas un pakāpeniskā digitālo risinājumu integrācija globālajās vērtības veidošanas ķēdēs, kā arī mainīgais starptautiskais konteksts rada spiedienu uz ESS, ko joprojām ir iespējams līdzsvarot, lai vēl vairāk veicinātu ES nodarbinātību un izaugsmi. Ir vajadzīgs jauns stimuls, lai efektīvi atsauktos uz rūpniecības, patērētāju un citu ieinteresēto personu vajadzībām standartu jomā. Šāda jauna stimula izmantošana nodrošinās, ka Eiropa arī turpmāk būs pasaules standartizācijas centrs. Pretējā gadījumā standarti tiks noteikti citur un Eiropa zaudēs iespēju gūt labumu no iniciatores statusa.

Šim nolūkam, kā paredzēts vienotā tirgus stratēģijā, kopīgajā standartizācijas iniciatīvā ir izklāstīts novatorisks šo prioritāšu īstenošanas veids, izmantojot atvērtu publiskā un privātā sektora sadarbību.

Šajā paziņojumā Komisija izklāsta savu izpratni par vienotu un efektīvu ESS, kas pielāgojas mainīgajai videi, atbalsta daudzvirzienu politiku un kalpo tiklab uzņēmumiem, kā patērētājiem un darbiniekiem.

Paziņojumā kopīgā standartizācijas iniciatīva aplūkota kontekstā kā vienotā tirgus stratēģijas tiešas īstenošanas veids. To papildina dokumenti, kuros ir izvērtēti dažādi Eiropas standartizācijas aspekti, piemēram, novērtējuma ziņojums, Savienības 2017. gada darba programma un dokuments par pakalpojumu standartiem.

Regula Nr. 1025/2012 par Eiropas standartizāciju (turpmāk “regula”) nosaka tiesisko regulējumu attiecībā uz ilgtermiņa sadarbību starp ES, dalībvalstīm, standartizācijas organizācijām un struktūrām, sociāli un sabiedriski ieinteresētajām personām, tostarp invalīdu pārstāvjiem, kā arī standartu lietotājiem.

Šajā paziņojumā izklāstītās izpratnes pamatā ir šā regulējuma¹ *REFIT*² novērtējums un plašās sabiedriskās apspriešanas³, kuru rezultātā tika secināts, ka ESS virzās uz likumdevēja gaidīto mērķu īstenošanu⁴, bet arī ieteikts uzlabot iekļautību ESS un nodrošināt aktīvāku mijiedarbību un labāku saziņu tās ietvaros.

Atsaucoties uz šiem aicinājumiem un stiprinot partnerību starp Eiropas Savienības iestādēm un Eiropas standartizācijas struktūrām, Komisija savā vienotā tirgus stratēģijā⁵ paziņoja par nodomu sākt kopīgu standartizācijas iniciatīvu, uz sadarbību vērsta dialogā pulcējot publiskās un privātās iestādes un organizācijas. Kopīgais mērķis ir atbalstīt standartizācijas centru Eiropā ar pasaules mēroga ietekmi, kurā standarti tiek izstrādāti savlaicīgi, atklāti, pārredzami un iekļaujoši, lai atbalstītu un popularizētu inovāciju visu interesēs un uzlabotu Eiropas uzņēmumu konkurētspēju aizvien globalizētākās vērtības radīšanas ķēdēs⁶.

Kopīgo iniciatīvu papildina divi citi dokumenti, kuros konkrētāk aplūkotas būtiskas standartizācijas jomas, kas ietekmē vairāku ekonomikas nozaru attīstību, proti, paziņojums “IKT standartizācijas prioritātes digitālajam vienotajam tirgum”⁷, kas tika pieņemts 2016. gada aprīlī kā daļa no dokumentu kopuma par digitālā vienotā tirgus tehnoloģijām un publisko pakalpojumu modernizāciju (turpmāk “aprīļa paziņojums par IKT standartiem”), kā arī īpašs dokuments par pakalpojumu standartiem, kas ietilpst šajā dokumentu kopumā.

¹ 24. pantā minētais ziņojums ir daļa no šā dokumentu kopuma.

² Normatīvās atbilstības un izpildes programma (*REFIT*) — pašreizējā situācija un perspektīvas, COM(2014) 368 *final*, 18.6.2014.

³ Neatkarīgs pārskats par Eiropas standartizācijas sistēmu, ISBN: 978-92-79-46201-6; DOI: 10.2873/720891; ET-01-15-151-EN-N.

⁴ Regulas ietvaros ir saskaņots standartizācijas tiesiskais regulējums, kas iepriekš bija sadrumstalots. Regula paplašina šā tiesiskā regulējuma darbības jomu, iekļaujot tajā pakalpojumus un standartizācijas dokumentus, kas nav standarti, un, visbeidzot, nodrošina sabiedriski ieinteresēto personu un MVU labāku iekļaušanu sistēmā. *REFIT* novērtējumā atzīts, ka pats regulējums atbilst paredzētajam mērķim, un tā ietvaros uzmanība pārorientēta uz to, kā šā regulējuma īstenošana varētu visefektīvāk atbalstīt desmit Komisijas prioritātes. Ņemot vērā, ka regula stājās spēkā nesen, nebija iespējams veikt pilnīgu regulas pēcvērtēšanu, jo vēl nav pabeigts pilns standartizācijas darba cikls, ko kopš 2013. gada pieprasa Komisija. Neraugoties uz to, neatkarīgais pārskats, kas bija svarīga *REFIT* novērtējuma daļa, radīja lielu interesi ieinteresēto personu vidū. Galvenās bažas ir saistītas ar faktu, ka spēkā esošās ESS ietvaros būtu jānodrošina plašāka ieinteresēto personu dalība un pārstāvība.

⁵ COM(2015) 550 *final*.

⁶ Svarīgi ir nodrošināt iekļaujošus procesus, lai izvairītos no situācijas, kad standarti rada pārmērīgus atbilstības nodrošināšanas un sertifikācijas izdevumus vai konkurences ierobežošanas risku.

⁷ COM (2016) 176 *final*.

Tādējādi jauni sadarbības veidi noteiks jaunu paraugpraksi dinamiskākai pieejai, kas ir vairāk vērsta uz sadarbību, atbilstoši labāka regulējuma principiem⁸.

Atbalstot jauno izpratni par standartiem, saskaņā ar kopīgo standartizācijas iniciatīvu Komisija ierosina sākt **iestāžu dialogu**, kas ietver integrētu gada pārskatu iesniegšanu, saglabājot dažādo kompetences jomu atšķirības, ar Eiropas Parlamentu, Padomi, Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju par ES standartizācijas politikas īstenošanu un Eiropas standartu ieguldījumu ES politikas jomās kopumā, kā arī konkrēti nodarbinātības paplašināšanā, konkurētspējā un izaugsme.

1. STANDARTI IR SVARĪGI, JO...

... tie veicina inovāciju

Agrāk standarti nereti tika uzskatīti par kavēkli inovācijai. Patiesībā standarti inovāciju veicina. Tie dod iespēju ātrāk ieviest tirgū novatoriskus produktus un pakalpojumus, sevišķi tad, ja standarti ir vērsti uz veiktspējas kritērijiem, nevis paredz konkrētu produktu vai procedūru izmantošanu, ja tie dod iespēju īstenot tehnoloģiju nodošanu un veicina izpēti. Standarti arī parasti nodrošina dažādu ierīču un pakalpojumu sadarbību, dodot iespēju īstenot inovāciju “papildus inovācijai”. Standartizācija ļauj dažādām personām, uzņēmumiem un iestādēm īstenot saskaņošanu saistībā ar konkrētu tehnoloģiju vai metodoloģiju. Pēc standartu sagatavošanas, kas parasti tiek veikta Eiropas standartizācijas iestādēs, šie standarti sniedz vērtīgu ieguldījumu turpmāku inovāciju īstenošanā, no kurām izriet jaunu produktu un pakalpojumu izstrāde. Iekļaujot inovācijas procesi, kuru pamatā ir regula, nodrošina to, ka standarti ir lietderīgi gan to izstrādātājiem, gan lietotājiem, palīdzot tos padarīt par instrumentu tirgu atvēršanai un inovācijas īstenošanai.

... tie uzlabo kvalitāti un drošību

Standarti arī uzlabo produktu un pakalpojumu kvalitāti un drošumu, dodot labumu patērētājiem, darbiniekiem, uzņēmumiem un vispārībai. Veselības, drošības un vides standarti nosaka daudzu pakalpojumu un produktu iezīmes.

... tie veicina nodarbinātību un izaugsmi

Standarti Eiropā būtiski stimulē nodarbinātību un izaugsmi. Pienācīgi funkcionējoša standartizācijas vide ir būtisks nosacījums konkurētspējas nodrošināšanai. Vairāki valstu mērogā veikti pētījumi apliecina, ka standarti labvēlīgi ietekmē ekonomikas izaugsmi un konkurētspēju. Piemēram, Francijā⁹, Vācijā¹⁰ un Apvienotajā Karalistē¹¹ veikti pētījumi ir apliecinājuši, ka standartizācija palielina valsts IKP. Saskaņā ar aplēsēm standartu ietekme uz izaugsmi Francijā sasniedz 0,8 %, Apvienotajā Karalistē — 0,3 %, Vācijā — 0,9 % no IKP. Lai raksturotu šo ietekmi naudas izteiksmē, Vācijas standartu iestāde *DIN* lēš, ka Vācijā vien standarti rada līdz pat EUR 17 miljardu ieņēmumu. Arī cits pētījums, kas nesen tika veikts Apvienotajā Karalistē, apstiprina, ka standartu izmantošana dod labumu valsts ekonomikai,

⁸ COM(2015) 215 final; http://ec.europa.eu/smart-regulation/better_regulation/key_docs_en.htm

⁹ AFNOR (2016): *Economic impact of standardisation* (Standartizācijas ekonomiskā ietekme), 2016. gada janvāris, Parīze, Francija; AFNOR (2009): *The Economic Impact of Standardisation — Technological Change, Standards and Long-Term Growth in France* (Standartizācijas ekonomiskā ietekme — tehnoloģiskās pārmaiņas, standarti un ilgtermiņa izaugsme Francijā).

¹⁰ DIN (2000): *Economic Benefits of Standardisation* (Standartizācijas nodrošinātie ekonomiskie ieguvumi), 3 krājumi. Berlīne: *Beuth* (atjaunināts 2011. gadā).

¹¹ DTI (2005): *The Empirical Economics of Standards* (Standartu empīriskā ekonomika), *DTI ECONOMICS PAPER NO.12*. Londona.

proti, standarti 2013. gadā nodrošināja aptuveni EUR 11 miljardus no EUR 40 miljardu lielā IKP pieauguma (2014. gada cenās) un aptuveni EUR 8,5 miljardus Apvienotās Karalistes eksporta nozarē. Minētais pētījums apliecina, ka standarti palīdz stiprināt kvalitāti: 70 % respondentu norādīja, ka standarti ir uzlabojuši produktu un pakalpojumu kvalitāti¹².

... tie sniedz atbalstu pasaules mēroga vērtības veidošanas ķēdēm

Standarti arī nodrošina atbalstu pasaules mēroga vērtības radīšanas ķēdēm, jo tie var uzņēmumiem atvērt tirgus aiz ES robežām. Eiropas un valstu standartizācijas struktūras sadarbojas ar starptautiskajām standartizācijas struktūrām, piemēram, *ISO* un *IEC*, lai izstrādātu starptautiskus standartus, kas tiek izmantoti visā pasaulē.

Visu minēto iemeslu dēļ aicinājumi pieņemt standartus veido daļu no dažādām ES politikas programmām — no enerģētikas savienības, rīcības klimata politikas jomā un aprites ekonomikas līdz digitālajam vienotajam tirgum.

... Eiropas standartizācijas process novērš vienotā tirgus sadrumstalotību, kas rada lielas izmaksas

ESS pamatā ir ilglaicīga un sekmīga publiskā un privātā sektora partnerība starp Eiropas un valstu standartizācijas iestādēm (VSI) kā standartu nodrošinātājiem, Komisiju, kas izmanto Eiropas standartizāciju, lai atbalstītu Savienības tiesiskā regulējuma un politikas virzienu īstenošanu, kā arī rūpniecību, MVU, darbiniekiem, vides organizācijām un pilsoņu grupām. Tā ir uz privāto sektoru balstīta sistēma¹³, kas aptver produktu un pakalpojumu standartizāciju visās nozarēs. Paša standartu noteikšanas procesa pamatā ir PTO principi¹⁴, kā arī MVU un sabiedriski ieinteresēto personu iekļautība¹⁵. Tā kā paredzamā ieviešana tirgū balstās uz vienprātību, tā dod iespēju izplatīt tirgū novatoriskus produktus ar samazinātām ražošanas izmaksām.

Regulā ir atzītas trīs Eiropas standartizācijas organizācijas (*CEN*, *Cenelec*, *ETSI*). Tās attiecīgi strādā ar dažādu veidu produktiem, materiāliem, pakalpojumiem un procesiem (*CEN*), ar elektrotehniskās inženierijas nozari (*Cenelec*) un informācijas un komunikācijas tehnoloģijām (*ETSI*).

“Eiropas standarti” ir brīvprātīgi, tirgus ierosināti un Eiropas standartizācijas organizāciju pieņemti standarti. Tie aizstāj nesaskanīgus valsts standartus visās 28 dalībvalstīs. Tie atvieglo darbu uzņēmumiem, sevišķi MVU. Svarīga Eiropas standartu iezīme ir tāda, ka tos regulāri atjaunina, ievērojot jaunākās zināšanas un modernākās tehnoloģijas. Pašlaik ir spēkā ap 20 000 *CEN* un *Cenelec* izstrādātu Eiropas standartu attiecībā uz precēm un pakalpojumiem un 35 000 *ETSI* sagatavotu standartizācijas dokumentu.

“Saskaņotie Eiropas standarti” ir īpašs Eiropas standartu veids, kurus izstrādājušas Eiropas standartizācijas organizācijas, izpildot Komisijas standartizācijas pieprasījumus (“pilnvarojumus”)¹⁶ saskaņotā Savienības tiesiskā regulējuma piemērošanai. Pēc publicēšanas

¹² *British Standards Institution (BSI), “The Economic Contribution of Standards to the UK Economy”, 2015.*

¹³ Regulas Nr. 1025/2012 2. apsvērumā teikts, ka Eiropas standartizāciju organizē attiecīgās iesaistītās personas, un tā tiek organizēta šim ieinteresētajām personām, tās pamatā ir valstu pārstāvība (Eiropas Standartizācijas komiteja (*CEN*) un Eiropas Elektrotehnikas standartizācijas komiteja (*Cenelec*) un tiešā dalība (Eiropas Telesakaru standartu institūtā (*ETSI*)).

¹⁴ Pārredzamība, atvērtība, objektivitāte un vienprātība, efektivitāte un atbilstība, saskaņība, attīstības dimensija (“PTO nolīgumu sērija” — Tehniskās barjeras tirdzniecībai, lēmumi un ieteikumi, ko kopš 1995. gada 1. janvāra pieņēmusi TBT komiteja, 1. daļa: Lēmumi un ieteikumi, https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/tbttrade_e.pdf).

¹⁵ III pielikums: organizācijas, Regula (ES) Nr. 1025/2012.

¹⁶ Regulas (ES) Nr. 1025/2012 10. pants.

"Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī" (ESOV)¹⁷ ES uzņēmumi, kuri izvēlas izmantot saskaņotos standartus, gūst labumu no "pieņēmuma par atbilstību" prasībām, kas paredzētas attiecīgajā Eiropas Savienības tiesiskajā regulējumā¹⁸. Tās bez papildu apgrūtinājumiem var tirgot savus produktus vai pakalpojumus visā vienotajā tirgū, sasniedzot vairāk nekā pusmiljardu potenciālo patērētāju. Pašlaik ir spēkā 4000 *CEN* un *Cenelec* izstrādātu saskaņoto Eiropas standartu un gandrīz 500 *ETSI* izstrādātu saskaņoto Eiropas standartu.

2. STANDARTI VIENKOPUS: VIENOTA PLATFORMA, KAS KALPO DAŽĀDIEM POLITIKAS VIRZIENIEM

Straujā tehnoloģijas ciklu attīstība, arvien lielākā ražošanas sistēmu sarežģītība un mijiedarbība, aizvien irstošākās robežas starp produktiem, pakalpojumiem un IKT, kā arī uzņēmējdarbības modeļu dažādošana rada spiedienu uz pašlaik spēkā esošajām regulatīvajām sistēmām. Tas attiecas arī uz ESS.

Ņemot vērā šos pārbaudījumus, ir vajadzīga efektīva, atvērta, pārredzama, iekļaujoša un dinamiska ESS, kas izstrādātu modernus standartus, ņemot vērā tirgus vajadzības un atbalstot valsts politikas virzienus, kā arī nodrošinot uzņēmējiem paredzamu un stabilu ieguldījumu satvaru.

Lai nodrošinātu Eiropas vadošo lomu, būtiska nozīme ir vienotai standartizācijas politikai, kas atbalsta dažādas ekonomikas nozares un ieinteresētās personas. Laikus pieņemti un kvalitatīvi standarti, kas izstrādāti, iekļaujošā veidā iesaistot visus dalībniekus, un dod iespēju novatoriskiem uzņēmumiem izvērst darbību vienotajā tirgū un visā pasaulē, rada ieguvumu kā regulētājiestādēm, tā nozarēm un patērētājiem.

Kā minēts iepriekš, šajā nolūkā vienotā tirgus stratēģijā tika paziņots par **kopīgas standartizācijas iniciatīvas** (KSI) sākšanu starp publiskā un privātā sektora partneriem ESS ietvaros, ieskaitot Eiropas un valsts standartizācijas organizācijas un struktūras, nozaru apvienības, MVU, patērētāju asociācijas, arodbiedrības, vides organizācijas, EBTA, dalībvalstis un Komisiju.

Diskusijas starp visiem partneriem noritēja agrāk nepieredzētā formā, pamatojoties uz atklātu, novatorisku, vienprātībā un sadarbībā balstītu izstrādes procesu. To raksturoja aktīva visu iepriekš minēto ieinteresēto personu dalība. Šā procesa rezultāts ietver visu partneru vienotu izpratni, kā arī vienotu procesu, lai kopā pievērstos dažādām iniciatīvām, kuru mērķis ir līdz 2019. gada beigām modernizēt standartu pieņemšanu, noteikt tai prioritātes, to paātrināt un vienkāršot.

Dalībnieki cenšas brīvprātīgi iesaistīties un kopā īstenot KSI formulēto izpratni, neskarot spēkā esošos tiesību aktus, it īpaši Regulu Nr. 1025/2012. Ikviens partneris sniegs ieguldījumu procesā atbilstīgi savai kompetencei un interesēm.

KSI pamatā ir standartizācijas vērtības radīšanas ķēde (sk. 1. attēlu), un tā tiks īstenota, veicot 15 darbības trīs jomās (sk. 1. pielikumu):

- i. informētība, izglītība un sapratne par ESS;
- ii. koordinācija, sadarbība, pārredzamība un iekļautība;
- iii. konkurētspēja un globālā dimensija.

¹⁷ Saskaņā ar regulas 10. pantu.

¹⁸ Šis paziņojums lielā mērā attiecas uz Eiropas standartiem, kuri izstrādāti, piemērojot Produktu vispārējās drošības direktīvu (2001/95/EK), kas paredz pieņēmumu par nekaitīgumu pēc publicēšanas ESOV.

Šo darbību mērķis ir uzlabot ESS funkcionēšanu atbilstoši tās pamatvērtībām, piemēram, vienprātībai un standartu piemērošanas brīvprātībai.

Galvenie prognozētie kopīgās standartizācijas iniciatīvas (KSI) panākumi

Vidējais Eiropas standartu izstrādei nepieciešamais laiks 2013. gadā bija 36 mēneši (salīdzinājumā ar 60 mēnešiem 2009. gadā). Standarta izstrādes **temps** ir jāsaskaņo ar standarta **iekļautību un kvalitāti**. Dažādās standartizācijas kopienas daļās tiek veikti interesanti eksperimenti, lai uzlabotu kvalitatīvu standartu savlaicīgu nodrošināšanu. Tie ietver jaunus standartu izstrādes veidus, lai līdz 2020. gadam divkārtīgi saīsinātu standartu sagatavošanai nepieciešamo laiku. Paraugprakses apmaiņa un sadarbības stiprināšana starp dažādām organizācijām KSI ietvaros stimulēs nepieciešamos standartu noteikšanas procesus.

Lai nodrošinātu standartu **savlaicīgu izstrādi** mainīgajā tehnoloģiju kontekstā, laikus — jau pētniecības un izstrādes posmā — būtu arī jāizvērtē standartu piemērotība. KSI partneri ierosina paātrināt standartu noteikšanu, izmantojot jaunus, uz sadarbību pamatotus standartu izstrādes veidus.

Svarīga nozīme ir standartizācijas efektīvai prognozēšanai un plānošanai pētniecības un izstrādes posmā. Faktiski, prognostiski pētījumi var paredzēt standartu izstrādes vajadzības, sasaistot jaunās tehnoloģijas, ar tām saistītās izpētes vajadzības nākotnes produktu un procesu kontekstā ar politikas noteikšanu. Nesen veiktā Kopīgā pētniecības centra prognostiskajā pētījumā¹⁹ tika aplūkota nākotnes rūpniecības vide un jomas, kurās ESS var veikt uzlabojumus, kas apmierinātu turpmākās vajadzības, vienlaikus ievērojot sistēmas pamatvērtību. KSI pēta, kā starp **pētniecības/inovācijas prioritātēm** un Eiropas standartizāciju pastāvošo atšķirību varētu analizēt sistemātiskāk un tālredzīgāk, lai to efektīvāk novērstu, izveidojot savlaicīgas standartizācijas “paradumu” pētniecības un izstrādes jomā un nodrošinot tā iekļaušanu ESS, lai efektīvāk atbalstītu novatorisku produktu un pakalpojumu tirdzniecību. Tas palīdzēs saskaņot prioritātes ar standartu izstrādes un pārbaudes pasākumiem, kas īpaši atbalstīti pamatprogrammas “Apvārsnis 2020” ietvaros.

Cits svarīgs elements ir **plašāka izglītošana un informēšana** par standartizācijas potenciālu konkurētspējas jomā. Eiropas līmenī vispārīgajā un profesionālajā izglītībā standartizācijai, jo vairāk ES standartizācijas modelim, netiek veltīta tikpat kā nekāda ievērība. Tāpēc sadarbībā ar pieredzējušām dalībvalstīm ir jāaplūko un jāveicina standartizācija kā vispārīgās, akadēmiskās un profesionālās izglītības daļa, kā arī jāiesaista šajā procesā mācītspēki un laikus jāsagatavo nākamā standartizatoru paaudze. Par svarīgu elementu šajā novatoriskajā izglītības projektā KSI uzskata dalībvalstu un Eiropas publiskajai pārvaldei domātu standartizācijai veltītu apmācības programmu izstrādi, kas atbalstītu pārdomātu un inovācijai labvēlīgu likumdošanu un valsts politiku.

Standartizācijas pasākumu **prioritāšu noteikšanai** ir būtiska nozīme Eiropas rūpniecības konkurētspējas veicināšanā. Lai prioritāšu noteikšana būtu efektīva, vajadzīgs dialogs un kopīga analīze, kurā piedalās ES un standartizācijā iesaistītās personas, nosakot atbilstību tirgus un politikas vajadzībām. Tas ietver sociāli un sabiedriski ieinteresēto personu atzinumus standartu noteikšanā, kā arī nozaru pārstāvju savlaicīgu iesaistīšanos, izmantojot uzlabotu informācijas apmaiņu ar Komisiju saskaņā ar Standartizācijas regulas 10., 11. un 12. pantu. Uzlabota prioritāšu noteikšana arī ļaus efektīvāk izmantot Eiropā pieejamo kompetenci (pašlaik ESS darbā sniedz ieguldījumu aptuveni 60 000 ekspertu). Uzlabota prioritāšu noteikšana arī ir būtisks elements, kas ir izcelts minētajā paziņojumā par IKT

¹⁹ “Kā standarti veicinās jaunas ražošanas sistēmas Eiropas inovāciju un konkurētspējas kontekstā 2025. gadā?”, ISBN: 978-92-79-45414-1.

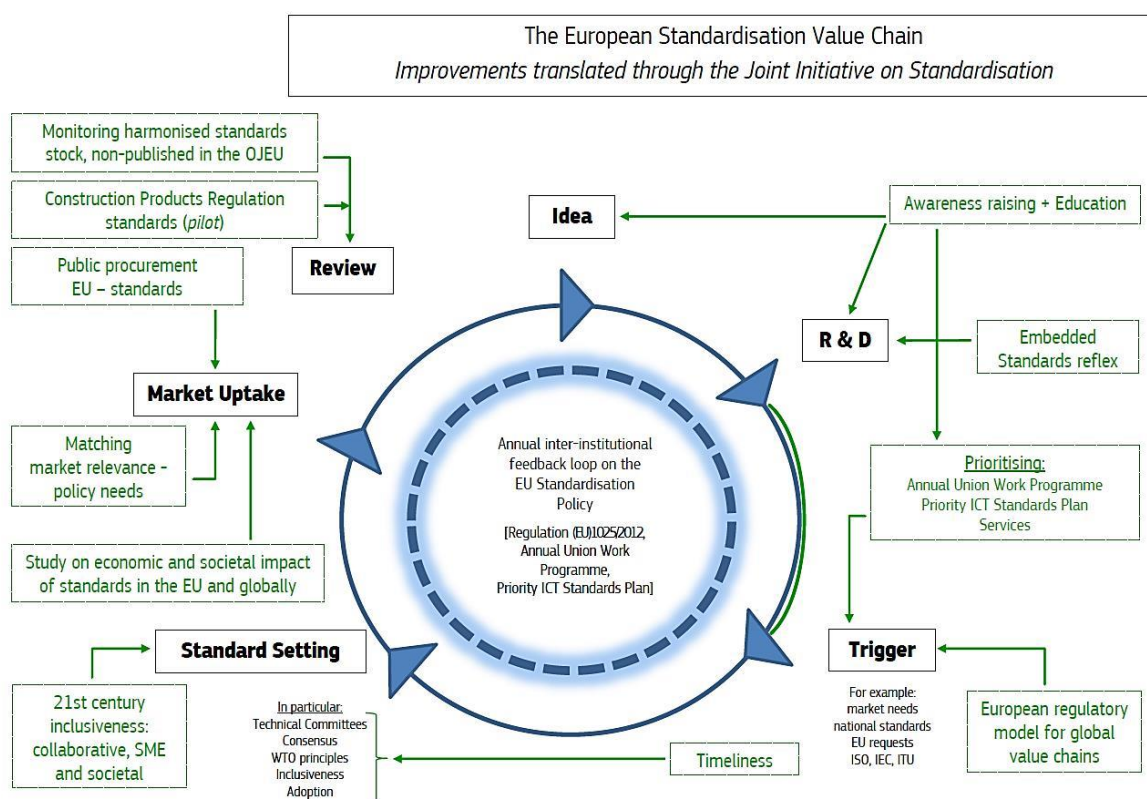
standartiem. Tajā izklāstīta vispārēja stratēģiska un politiska pieeja standartizācijai attiecībā uz prioritārām IKT, kas ir būtiskas vienotā digitālā tirgus izveidei. Uzlabota prioritāšu noteikšana ir uzsvērtā arī pakalpojumu standartu dokumentā, kas papildina šo paziņojumu. Šajās iniciatīvās izklāstīta ar KSI vienotā izpratne, un tādējādi to izpildes novērtēšana daudznozaru jomās tiks veikta saskaņā ar KSI. Papildus tam tiks īstenoti trīs izmēģinājuma projekti, kuru mērķis būs stiprināt atbalstu standartizācijai prioritārajās jomās, piemēram, celtniecības nozarē, saistībā ar publisko iepirkumu un MVU, kā arī sociāli un sabiedriski ieinteresēto pārstāvju dalību starptautiskajā standartizācijā.

Tajā pašā laikā Komisija spēs labāk pārraudzīt nepublicēto saskaņoto standartu kopumu, kuru publicēšanu ESOV ir ierosinājušas Eiropas standartizācijas organizācijas, lai tie tādējādi kļūtu par ES saskaņotajiem standartiem.

Gan tirgi, gan standarti arvien vairāk globalizējas. Eiropas tirdzniecības un ieguldījumu potenciālu **pasaulē** stiprina Eiropas regulatīvā modeļa popularizēšana trešās valstīs. KSI mērķis ir mudināt ieinteresētās personas starptautiskā mērogā popularizēt tādu instrumentu izmantošanu kā vienotu regulatīvo modeļu izstrāde starptautiskajās organizācijās un pārrunas kā standartizācijas pamats, lai radītu ar attiecīgajiem tirdzniecības partneriem vienotu izpratni par to, kuri starptautiskie standarti ir atbilstīgi dažādās nozarēs, kā arī atbalstītu Eiropas MVU un starptautiskajos standartizācijas procesos sociāli un sabiedriski ieinteresētās personas, piemēram, popularizējot MVU paredzētas paraugprakses Starptautiskās standartizācijas organizācijas (*ISO*) un Starptautiskās elektrotehnikas komisijas (*IEC*) līmenī. Šajā nolūkā un saistībā ar citiem politikas jautājumiem Komisija ar šīm organizācijām organizēs regulāru saziņu un strukturētu dialogu.

Kopumā šīs darbības ir jāuzskata par vienotu un savstarpēji papildinošu kopumu. Tādējādi visa standartizācijas vērtības veidošanas ķēde būs pārredzamāka, iekļaujošāka un efektīvāka turpmākajos pārbaudījumos desmit Komisijas prioritāšu kontekstā.

1. attēls. Eiropas standartizācijas vērtības veidošanas ķēde, koncepcija un plāns: EK

Kopīgajā standartizācijas iniciatīvā ir izklāstīta vienota izpratne, un tās mērķis ir **Eiropā modernizēt standartu izstrādes gaitu**. Tās ietvaros īpaša uzmanība tiks pievērsta svarīgākajiem elementiem, proti, ātrākas standartu izstrādes veicināšanai, plašas novēršanai starp pētniecības prioritātēm un Eiropas standartizāciju, prioritāšu precizēšanai un lielākai ietekmei pasaulē.

Ir paredzēts izveidot Eiropas Komisijas vadītas Virzības grupu, kas pārraudzītu dažādu atsevišķu darbību īstenošanu un vajadzības gadījumā noteiktu jaunas darbības. Paredzēts, ka darbības pirmo reizi tiks liktas galdā 2016. gada Pasaules standartu dienā (2016. gada 14. oktobrī). Virzības grupa ir neoficiāla konsultatīva struktūra, un tās ieteikumi neskars Regulā Nr. 1025/2012 noteikto tiesisko regulējumu un Komisijas prerogatīvas. Eiropas Komisija skatīsies, vai apstiprināt citas darbības, ja tādas būs ierosinātas.

3. STANDARTI, KAS ATBALSTA POLITIKAS VIRZIENUS, KURI SKAR VISU EKONOMIKU: PAKALPOJUMI UN IKT

Ņemot vērā arvien plašāko ekonomikas digitalizāciju un pārvēršanu pakalpojumos, IKT un pakalpojumu standarti ir kļuvuši par būtiskiem stimuliem, kas skar visu ekonomikas spektru. To potenciāls vēl arvien nav pilnībā izmantots, tāpēc Komisija ir īpaši pievērsusies standartizācijai šajās divās jomās un noteikusi to par prioritāti. Šā iemesla dēļ Komisija jau 2016. gada aprīlī pieņēma paziņojumu par IKT standartiem un izdeva īpašus norādījumus par pakalpojumu standartiem, pieņemot dokumentu "Eiropas pakalpojumu standartu potenciāla izmantošana, lai atbalstītu Eiropas patērētājus un uzņēmumus", kas papildina šo paziņojumu.

...IKT standarti

Kopīgi **IKT standarti** nodrošina ciparu tehnoloģiju sadarbību un veido efektīva digitālā vienotā tirgus pamatu. Tie garantē tehnoloģiju netraucētu un uzticamu darbību visās nozarēs un rūpniecības jomās, nodrošina apjomrādītus ietaupījumus, stimulē izpēti un inovāciju, kā arī saglabā tirgu atvērtību. Lai izstrādātu IKT standartus prioritārajām tehnoloģijām, kas ir izšķiroši svarīgas digitālā vienotā tirgus izveidei, ir vajadzīgs mērķtiecīgs un pastāvīgs Eiropas mēroga risinājums. Aprīļa paziņojuma par IKT standartiem pamatā ir iepriekš minētie apsvērumi, un tā mērķis ir nodrošināt, lai ar IKT saistītie standarti tiktu noteikti, vairāk ņemot vērā politikas vajadzības, lai to noteikšana noritētu dinamiskāk, atklātāk, nodrošinot ciešāku saikni ar pētniecību un inovāciju, saskaņotāk un lai tādējādi šiem standartiem būtu lielāka ietekme uz visu Eiropas ekonomiku, kas pārtop par digitālu ekonomiku.

Pateicoties publiskā un privātā sektora partnerībām un citām vērienīgām, rūpniecības virzītām pētniecības iniciatīvām, Eiropas uzņēmumi savas pētniecības darbības var sasaistīt ar standartizāciju. Ir jāturpina sadarbība starp attiecīgajām ieinteresētajām personām, ieskaitot Eiropas rūpniecību, un Eiropas un starptautiskajām standartizācijas iestādēm un forumiem ar mērķi izstrādāt vispārēju standartizācijas ceļvedi. Komisijai ir īpaši svarīgi veicināt atvērtos standartus. Priekšroka būtu atvērtām daudznozaru ekosistēmām standartu izstrādei, nevis individuāli izstrādātiem risinājumiem, valsts individuālām pieejām un standartiem, kuri ierobežo sadarbību.

Komisija uzraudzīs notiekošo darbu IKT prioritārajās jomās attiecīgajos starptautiskajos standartizācijas un citos forumos un turpinās aktīvi sadarboties ar galvenajiem starptautiskajiem partneriem, lai nodrošinātu IKT jomas prioritāšu saskaņošanu pasaules mērogā.

... un pakalpojumu standarti

Pakalpojumu standarts ir standarts, kas nosaka prasības, kurām pakalpojumam jāatbilst, lai tas tiktu atzīts par atbilstošu attiecīgajam nolūkam, piemēram, nosakot definīcijas, pakalpojuma kvalitātes rādītājus un to līmeņus, kā arī nosakot sniegšanas laiku²⁰.

Brīvprātīgi Eiropas pakalpojumu standarti var sniegt daudzus tādus pašus ieguvumus, kas ir nodrošināti produktiem. Pakalpojumi veido 70 % no ES ekonomikas, tomēr pakalpojumu standartu īpatsvars visā Eiropas standartu kopumā ir tikai 2 %. Turklāt nesēn veikta apspriešanās ar ieinteresētajām personām parādīja, ka valsts pakalpojumu standarti var radīt šķēršļus pārrobežu pakalpojumu sniegšanai. Šāda situācija vērojama laikā, kad visās dalībvalstīs pakalpojumu procentuālais īpatsvars IKP ietvaros aug, pakalpojumu sniedzēju dalība globālajās vērtības veidošanas ķēdēs palielinās un ražotāji arvien aktīvāk nodrošina pakalpojumus ar produktiem, ko bieži dēvē par “pārvēršanu pakalpojumos”. Tas ir iespējams gadījumos, kad produktu standarti nav saskaņoti ar saistīto pakalpojumu standartiem.

No zemāka Eiropas pakalpojumu standartu attīstības līmeņa izriet situācija, ka Eiropas pakalpojumu sniedzēji, kuri vēlas piedāvāt pārrobežu pakalpojumus, un Eiropas ražotāji, kuri ar saviem produktiem vēlas piedāvāt pārrobežu pakalpojumus, nav spējuši izmantot izdevības. Ņemot vērā šo situāciju un tās ietekmi uz Eiropas ekonomiku kopumā, ir izskanējuši vairāki aicinājumi pēc saskaņotas Eiropas rīcības.

Kā paziņots vienotā tirgus stratēģijā, kā arī reaģējot uz nozaru pārstāvju, patērētāju apvienību, dalībvalstu un standartizatoru aicinājumiem, Komisija pievienotajā dienestu darba dokumentā

²⁰ Piemēri: klientu sūdzību izskatīšana pasta pakalpojumu jomā, standarti par prasībām attiecībā uz tūrisma informācijas pakalpojumiem vai iekārtu vadības procesiem.

ie pazīstina ar savu pieeju pakalpojumu standartiem. Dokumentā ir aplūkoti ar pakalpojumu standartiem saistītās grūtības un dots gan vispārējs satvars, gan praktiski politiskie risinājumi, lai veicinātu plašāku Eiropas pakalpojumu standartu izstrādi, novērstu valstu šķēršļus un uzlabotu informācijas nodrošinājumu. Tas būs pamats Komisijas, dalībvalstu, standartizatoru un ieinteresēto personu sadarbībai, lai nodrošinātu, ka pakalpojumu standarti sniedz pilnīgu ieguldījumu visā ekonomikas spektrā. Tas papildina kopīgo iniciatīvu, kā arī Eiropas pakalpojumu tirgu integrācijas pasākumus.

Saskaņā ar kopīgo standartizācijas iniciatīvu, **IKT un pakalpojumu standartiem** būtu jābūt Eiropas standartizācijas sistēmas galvenajai prioritātei, lai Eiropa varētu pilnībā izmantot ekonomikas digitalizācijas un pārvēršanas pakalpojumos doto labumu. Šajā dokumentu kopumā iekļautā dienestu darba dokumenta mērķis, sevišķi attiecībā uz pakalpojumu standartiem, ir pakalpojumu standartu nepieciešamības pirmējās analīzes nodrošināšana.

4. Turpmākā rīcība

Pašlaik Eiropas standartizācijas politika tiek izstrādāta, izmantojot dažādus politikas instrumentus, proti, **Savienības gada darba programmu Eiropas standartizācijai**²¹ un **IKT rīcības plānu**²². Turklāt dialogs par standartiem ris vairākās vietās — Standartu komitejā²³ un Eiropas daudzpusējā ieinteresēto personu IKT standartizācijas forumā²⁴. Modernas sistēmas pamatā jābūt vienotai, saskaņīgai Eiropas standartizācijas politikai, kuras ietvaros tiek saskaņotas atšķirīgas ES politikas prioritātes un instrumenti.

Komisija uzskata: lai to īstenotu, ir svarīgi saskaņot visus šos instrumentus vispārējā ikgadējā ES standartizācijas politikas pārvaldības ciklā. Svarīga nozīme ciklā būs Savienības Eiropas standartizācijas gada darba programmas pieņemšanai katra gada jūlijā. Ir ierosināts no 2017. gada katru pavasari pirms programmas pieņemšanas sarīkot iestāžu dialogu, lai nodrošinātu Eiropas Parlamenta, Padomes, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas un Reģionu komitejas pilnvērtīgu dalību. Dialoga pamatā būs vienots Komisijas ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Savienības Eiropas standartizācijas gada darba programmas īstenošanu, IKT standartizācijas prioritātēm digitālajam vienotajam tirgum, KSI un Eiropas pakalpojumu standartu izstrādi.

Turklāt, stiprinot ziņojuma pierādījumu bāzi un izpildot Padomes pieprasījumu²⁵, Komisija sāks ES mēroga pētījumu par standartizācijas ekonomisko ietekmi, lai tādējādi papildinātu valstu pētījumus.

²¹ Saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1025/2012 8. pantu Savienības gada darba programmā Eiropas standartizācijai ir norādītas Eiropas stratēģiskās prioritātes, ņemot vērā Savienības ilgtermiņa stratēģijas izaugsmi. Šajā darba programmā tiek norādīti Eiropas standarti un citi Eiropas standartizācijas dokumenti, kuru izstrādi Komisija plāno pieprasīt Eiropas standartizācijas organizācijām.

²² Dokuments, ko Komisija katru gadu izstrādā sadarbībā ar Eiropas daudzpusējo IKT standartizācijā ieinteresēto personu forumu, kas sniedz daudzgadu pārskatu par vajadzībām sākotnējām vai papildu IKT standartizācijas darbībām, kas veicamas, atbalstot ES politikas darbības.

²³ Regulas (ES) Nr. 1025/2012 22. pants.

²⁴ Daudzpusējais ieinteresēto personu forums tika izveidots saskaņā ar Komisijas 2011. gada 28. novembra lēmumu, ar ko izveido Eiropas daudzpusēju ieinteresēto personu forumu par IKT standartizāciju (2011/C 349/04). Tā ir Komisijas konsultatīvā grupa jautājumos, kas saistīti ar IKT standartizācijas politiku. Šis forums ietver dalībvalstis, Eiropas, starptautiskas un pasaules standartizācijas iestādes, kā arī nozaru un sabiedrības pārstāvjus.

²⁵ Padomes 2015. gada marta secinājumi.

Šis standartizācijas dokumentu kopums kopā ar aprīļa paziņojumu par IKT standartiem un kopīgo iniciatīvu veido saskanīgu Komisijas izpratni par standartizācijas nozīmi politikas veidošanas atbalsta sniegšanā. Tajā ir šādi dokumenti:

1. **Savienības Eiropas standartizācijas 2017. gada darba programma**, kas paredz stratēģiskās prioritātes un mērķus Eiropas standartizācijas jomā, ņemot vērā ES izaugsmes un nodarbinātības ilgtermiņa stratēģijas, piemēram, rīcības plānu par aprites ekonomiku²⁶, un norāda Eiropas standartus un citus Eiropas standartizācijas dokumentus, kuru izstrādi Komisija plāno pieprasīt Eiropas standartizācijas organizācijām 2017. gadā.
2. **“24. panta ziņojums” un REFIT dokuments**, kur izklāstīti fakti par ESS darbību un pamatota politikas attīstība KSI ietvaros.
3. **Dienestu darba dokuments par pakalpojumu standartiem** “Eiropas pakalpojumu standartu potenciāla izmantošana, lai atbalstītu Eiropas patērētājus un uzņēmumus.”

5. Noslēgums

Šajā standartizācijai veltītajā dokumentu kopumā Komisija iepazīstina ar turpinājumu vienotā tirgus stratēģijai — saskanīgu izpratni, kurai jārada jauns stimuls standartizācijai, atbalstot ES politikas veidošanu, pielāgošanos straujajām ekonomiskajām pārmaiņām un robežu saplūšanai starp ražošanu, digitālo jomu un pakalpojumiem. Pirmā darbība šajā kontekstā ir vienošanās, kas panākta par kopīgo standartizācijas iniciatīvu, lai nodrošinātu labāku saikni ar dažādiem Eiropas standartizācijas sistēmas dalībniekiem, paredzot kopīgu mērķi, proti, īstenot Komisijas prioritātes un veicināt nodarbinātību un izaugsmi ES. Šās izpratnes pamatā ir vienota pieeja standartizācijai, un tajā ir iestrādāts arī nesen pieņemtais paziņojums par IKT standartiem.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi, kā arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju un Reģionu komiteju apstiprināt šo paziņojumu un tam pievienotos dokumentus, lai veicinātu vienotā tirgus izveidi, un aktīvi iesaistīties tā īstenošanā, cieši sadarbojoties ar visām attiecīgajām iesaistītajām personām.

²⁶ COM(2015) 614 *final*, 2015. gada 2. decembris.

I pielikums. Kopīgās iniciatīvas priekšlikumi par darbību kopuma pirmo projektu un izmēģinājuma projekti

1. Informētība, izglītība un sapratne par Eiropas standartizācijas sistēmu

- 1) Pētījums par standartu saimniecisko un sabiedrisko ietekmi un labumiem, ko tie dod, kā arī standartu pieejamību ES un EBTA dalībvalstīs
- 2) Pētniecības un inovācijas sasaiste ar standartizāciju
- 3) Standartizācijas izglītības programmas / Apmācība standartizācijā un informēšana par standartizāciju
- 4) Informētības par standartizāciju uzlabošana valsts pārvaldes iestādēs
- 5) Izmēģinājuma projekts. Atbalsts ar standartiem Būvizstrādājumu regulas (BIR) īstenošanai

2. Koordinācija, sadarbība, pārredzamība un iekļautība

- 6) Standartu piemērotības tirgum apaļais galds
- 7) Regulas (ES) 1025/2012 darbības aspektu optimizācija
- 8) Kvalitatīvu standartu publicēšanas un to atsauču savlaicīga nodrošināšana
- 9) Iekļautība, pārredzamība un visu ieinteresēto personu efektīva dalība Eiropas standartizācijas sistēmā
- 10) Visu ieinteresēto personu dalības veicināšana valsts līmenī
- 11) Izmēģinājuma projekts. Standartu plašāka izmantošana publiskajā iepirkumā, lai labāk īstenotu direktīvas par publisko iepirkumu

3. Konkurētspēja un pasaules dimensija

- 12) Eiropas pakalpojumu standartu plašākas izstrādes un izmantošanas sekmēšana ar nolūku palīdzēt integrēt Eiropas pakalpojumu tirgu
- 13) Brīvprātīgu standartu balstītā Eiropas normatīvā modeļa un tā ciešas saiknes ar standartizāciju trešās valstīs popularizēšana
- 14) Standartizācijas atbalsts Eiropas rūpniecības digitalizācijai
- 15) Izmēģinājuma projekts. Eiropas MVU interešu pārstāvības uzlabošana pasaules standartizācijas procesos

Nevienai no darbībām nav papildu ietekmes uz ES budžetu, tomēr finansējuma piešķiršanu var uzskatīt par atbilstošu saskaņā ar spēkā esošajiem daudzgadu finanšu plāniem.